

KARIA'DAN EPIGRAPHİK NOTLAR

M. Çetin ŞAHİN

I. Stratonikeia'da bulunan ve iki dili olduğu sanılan Karca-Yunanca yazıtın yeniden değerlendirilmesi (Levha 1):

1976 yazında, Stratonikeia'da, önünde üstte Karca, altta Seleukos I tarafından yazılmış Yunanca bir mektubun başlangıcı, sol yüzünde ise başka bir Yunanca yazıt bulunan iyi korunmuş mermer bir blok elime geçmiştir (bk. M.Ç. Şahin, **The Political and Religious Structure in the Territory of Stratonikeia in Caria**, Ares Publishers, Chicago 1976, s. 52 dipnot 158). Yazıtları *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* adlı dergide yayınladım (bk. **Z.P.E.** 39, 1980, s. 205-213 ve Levha V). Aşağıda bu yazıtları tekrar veriyorum.

A.

Υ Θ Ο Ι Θ Υ Ο C C Ε Θ Υ Υ [- - - - -]

Ν Υ ρ □ Θ Ε Ν □ ϑ Υ Μ [- - - - -]

+ C φ Ε □ Θ Υ Ο C C Ε φ Α [- - - - -]

4 Υ Δ φ Α C □ Μ φ Α C Υ [- - - - -]

Ν Α φ ρ Θ Α C Α Τ Θ C Ι C [- - - - -]

Α Α C ρ Θ □ Ν Ο C Ν Μ / [- - - - -]

Τ Α Α ρ Ο □ Α Ο C Ν φ Μ [- - - - -]

B.

βασιλεὺς Σέλευκος -----τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμωι χαίρειν·
-----καὶ -----οἱ]

	[π]αρ ὑμῶν πρεσβε[υται]
	τ[]ωι ἀπέδωκ[αν]
4	[τ]ῆς χώρας ἡμεῖς []
	[]τ[] πρὸς ἡμᾶς []

C. İlk yayında, sol yüzdeki geç Roma devrine ait yazıtın bir epitaph olduğunu sanarak adı geçen mermer bloğun bir mezar taşı olarak tekrar kullanıldığı sonucuna varmıştım. Fakat yazıtı biraz daha incelediğimde, bunun bir mezar yazıtı değil de bir rahip çiftine ait bir kayıt olduğu ortaya çıktı (bk. *Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien* 22,1, no. 1063).

C.

	[Ἱερεῖς τοῦ] θεοῦ
	[? Χρυσσαορείου] κατὰ
	[τὴν τοῦ θεοῦ] βούλησιν
4	[ὑπόγυον ? --]ογέννης καὶ
	[]

Satır 1: veya Φιλο]θέου, Τιμο]θέου v.s.

Satır 4: [ὑπόγυον] veya Aurelius gibi bir nomen gentilicium. Rahibin adı Δι]ογέννης, Ἐρμ]ογέννης, Θε]ογέννης gibi bir isimdir.

Başka antik kentlerde olduğu gibi, Stratonikeia'da da önemli yapıların duvarları üzerine yazıtlar kazımak bir adetti. Mermer bloğun şekli ve ölçülerinden anlaşıldığı üzere (orijinal yükseklik 28 cm, mevcut genişlik 24 cm, mevcut kalınlık 26 cm), ve üst, alt ve sol yüzlerin orijinal olmalarından dolayı, bu blok kesinlikle bir yapının duvarlarından gelmektedir. Seleukos I'in mektubu yaklaşık olarak M.Ö.300 yıllarındandır (bk. Şahin, *Stratonikeia*, s. 52 dipnot 158; krş *Z.P.E.* 39, 1980, s. 205; *I.K.* 22, 1, s. 125), yani

Stratonikeia şehrinin M.Ö. 276-268 yılları arasında, veya biraz sonra kurulmasından öncesine aittir (bk. Şahin, **Stratonikeia**, s. 1 dipnot 2). Buna göre, adı geçen mermer blok, Z.P.E.'te belirttiğim gibi, Stratonikeia'nın kuruluşundan çok önce mevcut olan "önemli bir yapının duvarlarından, olasılıkla Stratonikeia yakınındaki Zeus Khrysaoreus Tapınağı'ndan gelmektedir". Sol yüzdeki Roma devri yazıtın (C) rahip çiftine ait bir kayıt olması gerçeği de, adı geçen bloğun bir tapınaktan geldiğini doğrulamaktadır.

Mermer blok, Stratonikeia şehrinin içinde, kuzeydeki anıtsal şehir kapısının yaklaşık 100 m güneybatısında bulunmuştur. Antik yazar Strabo'nun Zeus Khrysaoreus Tapınağı'nın "şehrin yakınında" yer aldığını söylemesi nedeniyle, bu bloğun daha sonraki bir dönemde şehrin içine taşınmış olduğu düşünülebilir. Ancak, bu mermer bloğun orijinal mevkiinde bulunmuş olması ihtimali de mevcuttur; bu durumda, Strabo'nun Zeus Khrysaoreus Tapınağı'nı şehrin dışında görmüş olduğu devirde, Stratonikeia şehrinin daha küçük olması gerekmektedir. Bundan dolayı, bu mermer bloğun buluntu yerinde yapılacak bir kazının, adı geçen tapınağa ait daha başka yazıtları ve mimari parçaları gün ışığına çıkarması çok mümkündür.

Karca yazıtın (A) altındaki Seleukos I'e ait mektubun (B), Karca metnin bir çevirisi olduğunu sanmıyorum. Yazıtlar bir yapının duvarı üzerinde yer aldıklarından dolayı, sol yüzdeki geç Roma devrine ait yazıt gibi (C), büyük bir olasılıkla bu iki yazıtın da birbirleriyle ilişkileri yoktur (A ve B). Bunun yanısıra, Karca dili ve yazısı, M.Ö. 300 yıllarında herhalde Stratonikeia yöresinde artık kullanılmamaktaydı; çünkü daha sonra Stratonikeia şehrinin bir mahallesi durumuna düşen Lagina'da (Koranza) bile, en geç M.Ö. 323 yılında, resmi yazıtlarda Karca değil, artık Yunanca kullanılmaktaydı (bk. M.Ç. Şahin, **I.K. 22,1**, no. 501-503). Bundan dolayı, Karca yazıt herhalde M.Ö. 323 yılından önceki bir döneme aittir; halbuki Seleukos I'in mektubu yaklaşık olarak M.Ö. 300 yıllarına tarihlenmektedir. Sonuç olarak, adı geçen iki yazıtın (A ve B) birbirleriyle ilişkileri olmadığı, ve karşımızda Karca-Yunanca olarak iki dilli bir yazıtın bulunmadığı kararına varabiliriz.

II. Mylasa'dan iki yazıt:

1. H. Engelmann ile birlikte Ogonda “syngeneia”smm bilinen ilk meclis kararını (decretum) Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik'te yayınlamıştık (bk. M.Ç. Şahin-H. Engelmann, *Z.P.E.* 34, 1979, s. 216-217, no. 4 = W. Blümel, *I.K.* 34, no. 123). E. Szanto tarafından kopye edilmiş Ogondalıların başka bir meclis kararı, W. Blümel tarafından gözden geçirilmiş ve Mylasa yazıtları katalogunda yayınlanmıştır (*I.K.* 34, no. 124). Yazıtın metni şöyledir:

	'Ογονδ[έων] θεοῖς καὶ ΑΡ[διὰ τὴν πρὸς]
	[τ]οὺς συγγενεῖς εὐνοίαν ΣΤ[ἀκολούθως τοῖς τῶν]
	προγόνων πεπραγμένοις Π[αἴ]
4	τιοὶ γίνονται ἰδῖαι τε ἐκάστω[ι τῶν πολιτῶν	καὶ]
	κατὰ [κ]οινὸν τῶι σύμπαντι ἔ[θνει	
	ΧΡ[]ΙΔ καὶ σώματα ΔΟ[
	[]....ΤΛΔΕΙΝΑΚ[

Aşağıdaki tamamlamaları önermekteyim:

Satır 1: herhalde 'Ογονδ[έων] θεοῖς καὶ 'Αρ[τέμιδι; çünkü Yunan tanrıçası Artemis'e karşın Ogondalıların tanrıları herhalde sadece kendilerine özgü idi; onun için Artemis'i burada ayrı olarak zikretmişler. Artemis ve Apollon kültü Karia'da çok yaygındır.

Satır 6: herhalde χρ[ήμα]τα καὶ σώματα δό[ντες, yani “para ve işgücü (=köleler) vererek”.

2. H. Engelmann ile birlikte *Z.P.E.* 34, 1979, s. 215-216, no. 3 olarak yayınladığımız yazıtı W. Blümel tekrar ele almıştır (*I.K.* 34, s. 136, no. 341):

	Διογένης [Δι]-
	ογένους κ[αθ']
	[ύθ. 'Επα]φροδε[ί]-
4	του καὶ Εἶρη-

ναίου, ἱερὺ[ς]

Γαῖου Μαρκίου[υ]

Κησωρείνου,

8 π[αιδ]ονόμο[ς]

Satır 2-3: Üçüncü satırda yeterli boşluk olmadığı için, pek görülmeyen Aphroditos adını önermiştik; fakat Blümel bu adı haklı olarak Epaphroditos'a çevirmiştir. Ancak 3. satırda hâlâ yeterli boşluk mevcut değildir. Bundan dolayı, 2-3. satırlar için aşağıdaki tamamlamayı öneriyorum; önerime göre *καθ' υἰοθεσίαν δέ* ibaresi, üpsilon harfinin üst kısmı theta harfinin tepesine gelecek şekilde KAΘ olarak kısaltılmaktadır:*

Διογένη[ς] [Δι]-

2 ογένου[ς] κ[αθ' υ(ἰοθεσίαν δέ)]

[Ἐπα]φροδε[ί]-

4 του καὶ Εἰρη-

ναίου κτλ.

III. Karia'da iki yeni kutsal mahal:

1. Lagina'da bir Helios ve Rhodos tapmağı veya sunağı için bk. M.Ç. Şahin, *New Inscriptions from Lagina*, *Epigraphica Anatolica* 29, 1997, s. 98-99, no. 17.

2. Kys (=Kanebion) şehrinde yerel bir Karia tanrısı olan Kanebos'a ait bir kutsal mahal için bk. M.Ç. Şahin, *op. cit.*, s. 103, no. 25.

* Bu makale basılmaktayken adı geçen yazıtı Bodrum Müzesinde gördüm. Yazıtın üçüncü satırındaki izlerden anlaşıldığı üzere, üstünde üpsilon harfinin yukarı kısmı olan theta harfi, üçüncü satırın en başında yer almaktaydı.

EPIGRAPHICAL NOTES FROM CARIA

I. The so-called Carian-Greek bilingual inscription from Stratonicea reconsidered (Plate I):

In the summer of 1976, I found a well-preserved marble block in Stratonicea, which carries on the front an inscription in Carian above, and the beginning of a letter of Seleucus I below, and on the left side another Greek inscription (see M.Ç. Şahin, *The Political and Religious Structure in the Territory of Stratonikeia in Caria*, Ares Publishers, Chicago 1976, p. 52 footnote 158). I published the inscriptions in the *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 39, 1980, pp. 205-213 with Plate V.I repeat the texts below:

A.

Υ Θ Ο Ι Θ Υ Ο C C Θ Υ Υ [-----]

N Y ϑ □ Θ E N □ ϑ Y M [-----]

+ C ϕ E □ Θ Υ Ο C C E ϕ A [-----]

4 Υ Δ ϕ A C □ M ϕ A A C Y [-----]

N A ϕ ϑ Θ A C A T Θ C I C [-----]

A A C ϑ Θ □ N O C N M / [-----]

T A A ϑ O □ A O C N ϕ M [-----]

B.

βασιλεὺς Σέλευκ[ος -----τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμωι χαίρειν·
----- καὶ -----οἱ]

[π]αρ ὑμῶν πρεσβε[υται]

τ[]ωι ἀπέδωκ[αν]

4 [τ]ῆς χώρας ἡμεῖς []

[Ἡ] πρὸς ἡμᾶς []

C. In the editio princeps, I believed that the late Roman inscription on the left side was an epitaph and concluded that the block was re-used to mark a tomb (see the ed. pr.). On further study of the inscription, however, I discovered that it is not an epitaph after all, but the registration of a priest couple (see *Inscripfen griechischer Städte aus Kleinasien* 22,1, no. 1063).

C.

[Ἱερεῖς τοῦ] θεοῦ

[? Χρυσσαορείου] κατὰ

[τὴν τοῦ θεοῦ] βούλησιν

4 [ὑπόγυον ? --]ογέννης καὶ

[]

L. 1: Φιλο]θέου, Τιμο]θέου, etc.

L. 4: [ὑπόγυον] or a nomen gentilicium like Aurelius, etc. The name of the priest was Δι]ογέννης, Ἐρμ]ογέννης, Θε]ογέννης etc.

It was a custom in the territory of Stratonicea, as at other ancient sites, to engrave inscriptions on the walls of important structures. Due to the shape and measurements of the marble block (original height 28 cm, available width 24 cm, available thickness 26 cm), and due to the fact that the top, bottom and left sides are intact, it definitely originates from the walls of a building. The letter of Seleucus I dates from ca. 300 B.C. (see Şahin,

Stratonikeia, p. 52 footnote 158; cf. **Z.P.E.** 39, 1980, p. 205; **I.K.** 22, 1, p. 125), i.e. before the foundation of Stratonicea between 276-268 B.C. or a little later (see Şahin, **Stratonikeia**, p. 1 footnote 2). Hence, the marble block under discussion, as I already stated in **Z.P.E.**, “evidently comes from the walls of an important building, probably from the Temple of Zeus Chrysaoreus located near Stratonicea”, which existed long before the foundation of Stratonicea. The fact that the Roman inscription (C) is the registration of a priest couple, makes it more obvious that the block under discussion originates from a temple.

The marble block was found within the city of Stratonicea, about 100 m south-west of the monumental city-gate in the north. Since Strabo tells us that the Temple of Zeus Chrysaoreus was located “close to the city”, one may assume that this block was carried in later times within the city. The probability exists, however, that the marble block was found at its original location after all, which would come to mean that the city was much smaller at the time of Strabo, when he saw the Temple of Zeus Chrysaoreus outside the city. Excavations at the find spot of this marble block may therefore bring to light further inscribed blocks and architectural pieces belonging to this temple.

I do not believe that the letter of Seleucus I (B) beneath the inscription in Carian script (A) is merely a translation of the Carian text. Since the inscriptions were engraved on the wall of a building, they were in all probability not related to each other, like the late Roman inscription (C) on the left side. Besides, the Carian script and language seem no longer to have been in use around 300 B.C. in the territory of Stratonicea, as we may conclude from the fact that it was Greek and not Carian which was used at Lagina (Koranza), later a district of Stratonicea, in official inscriptions at the latest in the year 323 B.C. (see M.Ç. Şahin, **I.K.** 22,1, nos. 501-503). The inscription in Carian (A) dates therefore from the period before 323 B.C., whereas the letter of Seleucus I dates from ca. 300 B.C. Consequently, I should like to conclude that the two inscriptions (A and B) are not related to each other, and that we are not dealing here with a Carian-Greek bilingual inscription.

II. Two inscriptions from Mylasa:

1. Together with H. Engelmann I had published the first yet known decree of the syngeneia of the Ogondeis (see M.Ç. Şahin-H. Engelmann, *Z.P.E.* 34, 1979, pp. 216-217, no. 4 = W. Bümel, *I.K.* 34, no. 123). Another honorary decree of the Ogondeis copied by E. Szanto was revised and published by W. Blümel in his corpus of the inscriptions of Mylasa (*I.K.* 34, p. 49, no. 124). The inscription reads as follows:

	'Ογονδ[έων] θεοῖς καὶ ΑΡΙ	διὰ τὴν πρὸς]
	[τ]οὺς συγγενεῖς εὐνοίαν ΣΤΙ	ἀκολουθῶς τοῖς τῶν]
	προγόνων πεπραγμένοις ΠΙ	αἴ]
4	τιοὶ γίνονται ἰδίαι τε ἐκάστω[ι τῶν πολιτῶν	καὶ]
	κατὰ [κ]οινὸν τῶι σύμπαντι ἔθνει	
	ΧΡΙ ΠΙΔ καὶ σώματα ΔΟΙ	
	[]....ΥΛΔΕΙΝΑΚΙ	

I should like to suggest the following restorations:

L. 1: probably 'Ογονδ[έων] θεοῖς καὶ Ἀρ[τέμιδι, because the gods of the Ogondeis were apparently somewhat special (local?) deities, in opposition to the Greek goddess Artemis. The cult of Artemis and Apollon was widespread in Caria.

L. 6: probably χρ[ήματα] καὶ σώματα δό[ντες, i.e. "donating money and manpower (=slaves)".

2. W. Blümel has revised an inscription in *I.K.* 34, p. 136, no. 341, which I had published together with H. Engelmann in *Z.P.E.* 34, 1979, pp. 215-216, no. 3:

	Διογένης [Δι]-
	ογένους κ[αθ']
	[ύθ. Ἐπα]φροδε[ί]-
4	του καὶ Εἰρη-
	ναίου, ἱερεὺς]
	Γαῖου Μαρκίου[υ]
	Κησωρείνου,
8	π[αιδ]ονόμο[ς]

L1. 2-3: Since there was not enough space in line 3, we were forced to suggest the unusual name Aphroditos, which was correctly changed by Blümel into Epaphroditos. However, there is still no space for it in line 3. Hence, I should like to suggest the following restoration for lines 2-3, in which καθ' υιοθεσίαν δέ is abbreviated to ΚΑΘ, with the upper part of the ypsilon on the top of the letter theta*:

Διογένης [Δι]-
 2 ογένους κ[αθ' υιοθεσίαν δέ]
 [Ἐπα]φροδε[ί]-
 4 του καὶ Εἰρη-
 ναίου κτλ.

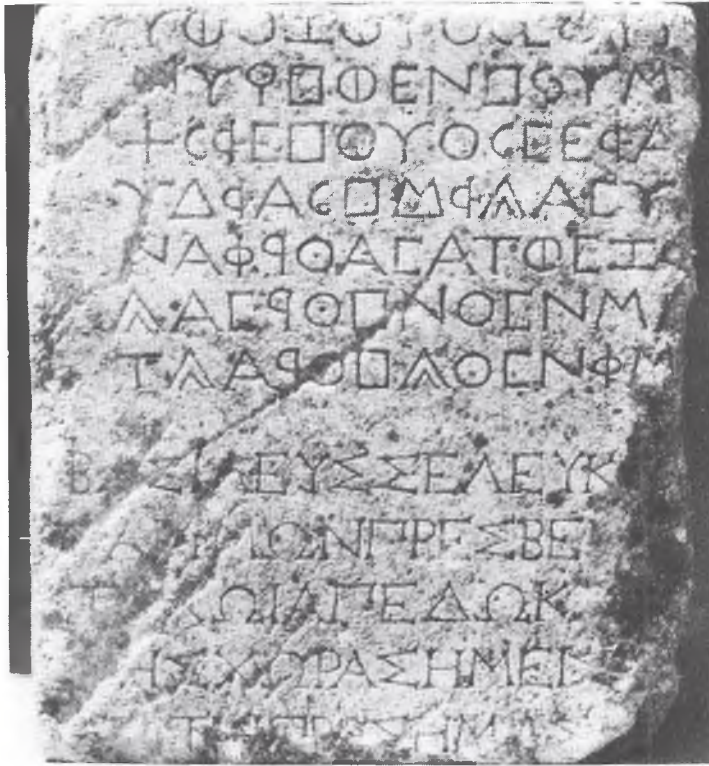
III. Two new sanctuaries in Caria:

1. For the temple or altar of Helios and Rhodos at Lagina, see M.Ç. Şahin, **New Inscriptions from Lagina**, Epigraphica Anatolica 29, 1997, pp. 98-99, no. 17.

2. For the sanctuary of Kanebos, a local deity in Caria, at Kys=Kanebion, see M.Ç. Şahin, **op.cit.**, p. 103, no. 25.

* While this article was being printed, I saw the inscription in the museum in Bodrum. The traces in the third line of the inscription indicate that the theta with the upper part of the ypsilon was engraved at the beginning of the third line.

LEVHA 1

A - B

C